

Handleiding

Bed & Breakfast
(partuliere vakantiewoning)

2014 t/m 2015

Green Key

Voorwoord

De Green Key, hét keurmerk voor milieuvriendelijke bedrijven in de toerisme- en recreatiebranche, is in toenemende mate een symbool waaraan kwaliteitsbedrijven te herkennen zijn: in en buiten Europa hebben steeds meer accommodaties dit keurmerk. In een B&B accommodatie of particuliere vakantiewoning met een Green Key wordt bewust omgegaan met het milieu. Het keurmerk garandeert gasten een comfortabel verblijf met zorg voor de omgeving.

Voor ondernemers in de gastvrijheidssector heeft het voeren van de Green Key vele voordelen. Een ondernemer met een Green Key certificaat vermindert aantoonbaar de druk op het milieu door vermindert verbruik van gas, water en elektra en een reductie van de afval productie. Dit levert ook een vermindering van kosten en levert de ondernemer dus ook financieel voordeel. De Green Key is daarnaast een effectief middel om de milieuprestaties te meten en te communiceren naar de gasten en derden zoals bijvoorbeeld de lokale overheid. Gasten en overheid kunnen vertrouwen op een aantoonbaar verantwoord duurzaamheids- en natuurbeleid van de ondernemer, een extra reden dus om juist voor deze B&B/particuliere vakantiewoning te kiezen.

De systematiek van de Green Key is gebaseerd op een groeimodel en kent drie niveaus: brons, zilver en goud. Hoe hoger het niveau, hoe meer optionele milieumaatregelen de organisatie heeft ingevoerd. Een bedrijf dat in het bezit is van de Green Key heeft meer gedaan dan wet- en regelgeving vereist. De ondernemer heeft diverse milieu-investeringen gedaan om afval, water- en energieverbruik te verminderen. Ook communicatie neemt bij het voeren van de Green Key een belangrijke rol in. Met name de medewerkers maar ook gasten worden actief betrokken bij de maatregelen die milieubelasting verminderen.

De Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (Stichting KMKV) is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Green Key. Deze Stichting, waarin onder andere de ANWB, KHN, RECRON en HISWA Vereniging vertegenwoordigd zijn, ziet toe op de juiste toepassing en controle van de Green Key. De Stichting stelt, in samenwerking met de ondernemers en de Foundation for Environmental Education (FEE), de criteria op waaraan moet worden voldaan om voor de Green Key in aanmerking te komen. De Green Key is één van de vijf programma's van FEE (www.fee-international.org) net als de Blauwe Vlag voor schone stranden en jachthavens, dat ook door de Stichting KMKV wordt uitgevoerd. In Nederland wordt FEE vertegenwoordigd door FEE-Nederland (FEEN).

Namens

Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit

Derk-Jan Verstand
Voorzitter

Erik van Dijk
Directeur

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
1. Duurzaamheidsmanagement	8
1.1 Wet- en regelgeving (V).....	8
1.2 De MVO-verklaring (V).....	8
1.3 Startdocument Green Key (V).....	9
1.4 Duurzaamheidsprogramma (V).....	10
1.5 Registratiesysteem (V).....	10
1.6 Coördinator Green Key (V).....	11
1.7 Duurzaam inkoopbeleid (O).....	11
1.8 Ketenverantwoordelijkheid (O)	12
2. Medewerkers	13
3. Communicatie met gasten	14
3.1 Green Key schild en certificaat (V)	14
3.2 Informatie bezoekers-1 (V)	14
3.3 Informatie bezoekers-2 (O).....	15
3.4 Communicatie Green Key logo (O)	15
4. Water	16
4.1. Waterbesparing kranen, douches en wc's (V).....	16
4.2. Zwembad en/of wellness/ Spa faciliteit (V)	16
4.3. Waterbesparing douches en wastafels-1 (nvt).....	17
4.4 Waterbesparing douches en wastafels-2 (O).....	17
4.5 Vaatwasmachine (nvt)	17
4.6 Extra waterbesparing-1 (O).....	18
4.7 Extra waterbesparing-2 (nvt).....	18
5. Schoonmaak	19
5.1 Milieuverantwoorde schoonmaak (V).....	19
5.2 Dosering schoonmaakmiddelen (V)	19
5.3 Microvezel doekjes (O)	20
5.4 Kengetallen verbruik schoonmaakmiddelen (nvt).....	20
5.5 Gebruik dispensers-1 (O)	20
5.6 Gebruik dispensers-2 (O)	20
5.7 Handdoeken (V).....	20
5.8. Linnengoed (nvt).....	21
5.9 Gebruik duurzame cosmetica (shampoo/zeepjes) (O)	21
6 Afval	22
6.1 Scheiding aardappel-, groente- en fruitafval (AGF) en/of swill afval (O)	22
6.2 Extra afvalfractie-1 (O)	22
6.3 Scheiding afval publieksruimten of via housekeeping (nvt).....	22
7. Energie	23
7.1 Verlichting (V).....	23
7.2 Daglichtsystemen (O)	23
7.3 Verlichtingssensoren (O).....	24
7.4 Extra rendementsslag verlichting (O)	24
7.5 Klimaatbeheersing (nvt).....	24
7.6 Energie-efficiënte apparatuur (V).....	24
7.7 Koeling (nvt).....	25
7.8 Anti-tocht maatregelen (V).....	25

7.9	Klimaatneutraal (O)	25
7.10	Centrale koeling (n.v.t.)	26
7.11	Warmte terugwinning (nvt)	26
7.12	Duurzame stroom (O)	26
7.13	Groen Gas (O)	26
7.14	Duurzame energieopwekking (O)	26
7.15	Duurzame technieken (nvt)	27
7.16	Gebouwbeheersing (nvt)	27
7.17	Energieonderzoek (O)	27
7.18	Extra energiebesparing (O)	27
7.19	Extra energiebesparing-2 (nvt)	28
8.	Voedsel en drank	29
8.1	Food en beverage-1 (V)	29
8.2	Food en beverage-2 (O)	30
8.3	Food en beverage-3 (nvt)	30
8.4	Food en beverage-4 (nvt)	30
8.5	Monoverpakkingen-1 (V)	30
8.6	Monoverpakkingen-2 (O)	31
8.7	Monoverpakkingen-3 (O)	31
8.8	Geen gebruik disposables (V)	31
8.9	Duurzame vis (nvt)	32
8.10	Vegetarisch aanbod (nvt)	32
8.11	Voedselverspilling (nvt)	32
8.12	Tapwater en/of postmix (nvt)	32
9.	Groen en ruimte	33
9.1	Groenbeheer (O)	33
9.2	Onderhoud Groenvoorziening (V)	34
10.	Milieubewust vervoer	35
10.1	Vervoermanagement-1 (V)	35
10.2	Vervoermanagement-2 (O)	35
11.	Gebouw en leveranciers	36
11.1	Minder milieubelastend papier-1 (V)	36
11.2	Minder milieubelastend papier-2 (O)	36
11.3	Minder milieubelastend papier-3 (O)	37
11.4	Minder papier en inkt (V)	37
11.5	Duurzaam bouwen tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie 1 (V)	37
11.6	Duurzaam bouwen tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie-2 (O)	37
11.7	Milieuvriendelijk schilderwerk (O)	38
11.8	Milieuvriendelijke brandblussers (O)	38
11.9	Duurzame bedrijfskleding (nvt)	38
11.10	Duurzame inrichting (O)	39
11.11	Duurzaam linnen (O)	40
12.	Maatschappelijke betrokkenheid	41
12.1	Maatschappelijke betrokkenheid-1 (V)	41
12.2	Maatschappelijke betrokkenheid-2 (O)	42
12.3	Betrokkenheid bij medewerkers (nvt)	42
12.4	Toegankelijkheid (O)	42
13.	Bonusnormen	43
13.1	Aanvullende maatregel-1 - Bonusnorm (O)	43
13.2	Aanvullende maatregel-2 - Bonusnorm (O)	43
	Definities	44
	Colofon	46

Inleiding

De Green Key bestaat uit **VERPLICHTE (V)** en **OPTIONELE (O)** normen, in dit document vervolgens aangeduid als (V) en (O). Aan alle verplichte normen dient voldaan te worden. De hoogte van uw niveau van de Green Key te weten brons (minimaal verplichte niveau), zilver of goud wordt bepaald door het aantal optionele maatregelen dat u op uw bedrijf heeft ingevoerd en toegepast. Deze optionele normen kunt u vrij kiezen uit het totaal van de optionele normen. In het onderstaande schema is aangegeven aan hoeveel normen u dient te voldoen voor de niveaus brons, zilver en goud.

Sector	Verplichte normen	Optionele normen totaal 37		
Bed & Breakfast	24 *)	Brons: 9	Zilver: 15	Goud: 19
		Optionele normen Totaal 34		
Part. Vakantiewoning	21 **)	Brons: 9	Zilver: 14	Goud: 18

*) Indien de B&B accommodatie over zwembad/spafaciliteit beschikt is het aantal verplichte normen 24

***) Indien de part. vakantiewoning over zwembad/spafaciliteit beschikt is het aantal verplichte normen 21

Definitie B&B.

- Het maximaal aantal kamers/bedden is gebaseerd op de gemeentelijke verordening waarin de B&B gevestigd is;
- De gasten worden persoonlijk ontvangen en er is de mogelijkheid tot het verkrijgen of bereiden van een ontbijt;
- De accommodatie is geen hotel behorende bij een hotelketen of een vakantiehuis op een recreatiepark;
- De accommodatie valt onder de definitie van bed & breakfast:

"Bed & breakfast is een overnachtingaccommodatie gericht op het bieden van de mogelijkheid tot een toeristisch en veelal kortdurend verblijf met ontbijt. Een bed & breakfast is gevestigd in een woonhuis, bijgebouw of tweede huis en wordt gerund door de eigenaren van het betreffende pand. Onderscheidende kenmerken zijn kleinschaligheid en persoonlijke service."

Toelichting 'toeristisch en veelal kortdurend verblijf':

Het gaat in dit verband om een 'toeristisch verblijf', hiermee wordt nadrukkelijk ook zakelijk toerisme bedoeld. Het begrip 'kortdurend' is opgenomen om duidelijk te maken dat het niet gaat om bijvoorbeeld wonen of seizoenrecreatie.

Toelichting 'woonhuis, bijgebouw of tweede huis':

Deze begrippen mogen breed geïnterpreteerd worden. Het gaat er om dat de eigenaar/exploitant zelf in of vlakbij het pand woont waarin het gastenverblijf is ingericht. Een bed & breakfast kan bijvoorbeeld best in een kasteel, boerderij, tuinhuis of chalet zijn gevestigd waar de eigenaar vlakbij woont.

Toelichting 'met ontbijt':

Het ontbijt kan worden geserveerd of klaargezet door de eigenaar of door de gast zelf worden bereid.

Indien een gemeentelijke verordening van de locatie van de B&B anders bepaalt, dan geldt deze voor deze definitie.

Definitie particuliere vakantiewoning: hiervoor geldt dezelfde definitie als B&B, echter worden er géén maaltijden en dranken verstrekt.

Groeimodel

De Green Key is een 'handvat', een middel om B&B bedrijven te stimuleren aan milieuzorg te doen en dit aan de gasten en derden zoals de lokale overheid en omwonenden kenbaar te maken. Het bedrijf kan dit stap voor stap doen; van brons naar zilver en vervolgens naar goud: het groeimodel. Het duurzaamheidsbeleid- en besef binnen een onderneming is niet iets dat binnen één dag tot stand komt, maar ontstaat gedurende een langere periode, waarin maatregelen worden getest, geëvalueerd en bijgesteld. Het actief betrekken van personeel is daarom van essentieel belang. De onderneming wordt door het groeimodel gestimuleerd steeds een stapje verder te gaan bij het verlagen van de milieukosten en het terugdringen van de milieubelasting op en rond het bedrijf.

Mijn Green Key

Alle deelnemers krijgen inlogcodes voor Mijn Green Key. Via Mijn Green Key dient u alle relevante bewijsstukken te uploaden in uw persoonlijke duurzaamheidsarchief. Het hebben van een duurzaamheidsarchief is voorwaarde om deel te nemen aan de Green Key want hiermee kunt u voor het bezoek van de keurmeester uw keuringsformulier op de juiste wijze in het systeem klaarzetten. Daarnaast dient u uw verbruiksgegevens in het kengetallenregistratiesysteem invullen.

Van uitstervingsbeleid kan gebruik worden gemaakt als u binnen 1,5 jaar na de keuring grote veranderingen doorvoert waardoor de investering die Green Key vraagt in feite een desinvestering zou worden. Denk hierbij aan een grote herinrichting van (een deel) van uw terrein, vervanging van sanitair gebouwen of een renovatie van (een deel van) uw kamers. Een toekenning van uitstervingsbeleid kunt u voorafgaand aan de keuring aanvragen maar wordt ter plaatse vastgesteld door de keurmeester.

Voor kleine maar meer structurele problemen met het behalen van een verplichte norm kunt u een dispensatie aanvragen. Hierbij dient een onderbouwing te worden gevoegd waarin naast een omschrijving van de problematiek in ieder geval moet worden aangetoond dat de terugverdientijd langer is dan 5 jaar. De toekenning van een dispensatie is voorbehouden aan het bestuur van de KMKV.

Maximaal twee dispensaties per deelnemer voor de niveaus brons en zilver. Voor niveau goud maximaal één dispensatie. Indien er een dispensatie is afgegeven dan moet dit door de deelnemer duidelijk op de website van de deelnemer gecommuniceerd worden.

Actualisering verklaringen

Alle verklaringen die zijn geupload in mijn Green Key, zijn na 1 jaar in beginsel gedateerd. Om te voorkomen dat opnieuw dezelfde verklaringen van een nieuwe datum en handtekeningen voorzien moeten worden en vervolgens geupload, voldoet de invulling van een **actualiseringsverklaring** (te downloaden onder tabellen en verklaringen op de website van Green Key), waarbij uw management verklaart dat alle documenten onverminderd geldig zijn voor het desbetreffende keuringsjaar.

1. Duurzaamheidsmanagement

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 6	
O = 2	

Algemene managementmaatregelen

1.1 Wet- en regelgeving (V)

Norm:

Het bedrijf is op de hoogte van de voor haar geldende wet- & regelgeving en voldoet hieraan.

Toelichting:

Er wordt voldaan aan de geldende wet- & regelgeving (zoals gebruikersvergunning, arbowet, WHVZ, regelgeving rondom Legionella etc.). Een inventarisatie hiervan is opgenomen in het archief. Het bedrijf heeft vergunningen aangevraagd en gekregen en/of zo nodig meldingen gedaan. Met betrekking tot de Wet milieubeheer gelden vaak de voorschriften uit het activiteitenbesluit. De ondernemer verklaart door jaarlijkse ondertekening van het actualisatieformulier¹, dat het bedrijf kennis heeft genomen van en voldoet aan de geldende wet- en regelgeving en dat het bedrijf geen aanschrijving heeft in het kader van handhaving.

Controle:

- het ondertekende standaardformulier inzake de wet- en regelgeving c.q. geen openstaande aanschrijving. Ondertekening updaten naar datum keuring.
- Tijdens de rondgang oog hebben voor eventuele opvallende afwijkingen van wet- en regelgeving (bijv. zorgplicht, Legionella, veiligheid, afvalscheiding, orde en netheid e.d.) Zonodig hierop wijzen. Bij grove afwijking hersteltermijn opnemen.

1.2 De MVO-verklaring (V)

Norm:

Het bedrijf heeft een MVO-verklaring opgesteld waarin zij haar doelstelling(en) rondom duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen heeft vastgelegd. De verklaring is geplaatst op de website en is zichtbaar opgehangen voor de gast.

Toelichting:

Een MVO verklaring is een verklaring van de hoogst leidinggevende in het bedrijf waarin aangegeven wordt dat duurzaamheid, MVO, integraal onderdeel is van de bedrijfsvoering.

De verklaring besteedt minimaal aandacht aan:

- algemene MVO doelstellingen/ duurzaamheidsbeleid op hoofdlijnen,

¹ Zie voorbeeld formulier in Algemene bijlage en onder Mijn Green Key/gereedschappen

- zorg voor people/planet/profit als structureel onderdeel van bedrijfsdoelstellingen,
- dat uitvoering werkzaamheden in overeenstemming is met ondernemingsbeleid en vastgestelde procedures,
- algemene regels t.a.v. de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid van de onderneming met betrekking tot het voldoen aan wettelijke voorschriften, scholing van medewerkers en registratie/monitoren van milieuprestaties van de onderneming.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle zichtbaarheid MVO-verklaring voor de gast. Verplicht geplaatst op de website. Administratieve controle inhoud schriftelijke MVO-verklaring.

1.3 Startdocument Green Key (V)

Norm:

Het bedrijf heeft éénmalig een doorlichting uitgevoerd (of laten uitvoeren) om de nul situatie vast te stellen.

Toelichting:

Het startdocument Green Key is een algehele rapportage van de stand van zaken op duurzaamheids- en milieugebied en vormt de basis van de Green Key. Met behulp van het Green Key startdocument wordt bepaald waar men staat t.o.v. de Green Key normen. Tevens is het mogelijk om in te zien welke besparingen er mogelijk zijn.

Het rapport wordt bij voorkeur opgesteld door een extern adviesbureau, maar kan ook zelf opgesteld worden met behulp van het ‘format startdocument’. Indien het rapport door u zelf is opgesteld heeft het voorkeur dat het rapport wordt bekeken door een externe partij.

Allereerst zijn voor het bedrijf als geheel de jaarlijkse verbruiksgegevens en de jaarlijkse kosten bepaald van energie, water, linnengoed (indien van toepassing) en afval. Dit betreft de verbruiksgegevens (of in ieder geval een zo nauwkeurig mogelijke schatting daarvan) voor een periode van tenminste 3 jaar voorafgaand aan de eerste beoordeling voor de Green Key. (Bij nieuwbouw vervalt deze norm over de afgelopen 3 jaar)

Vervolgens zijn met deze gegevens van verbruik en kosten de jaarlijkse kengetallen bepaald van het bedrijf; de gegevens voor gas, elektra, water en afval zijn verwerkt tot de volgende kengetallen:

- verbruik van gas, elektra, water, linnengoed en afval per overnachting
- kosten per eenheid verbruik van gas, elektra, water, linnengoed en afval
- kosten voor gas, elektra, water, linnengoed en afval per overnachting
- totale milieukosten per overnachting

De kengetallen worden vervolgens vergeleken met de gemiddelden voor soortgelijke bedrijven (“benchmarken”). Met behulp van zowel de kengetallen als bevindingen tijdens de rondgang op het bedrijf kan worden geanalyseerd waar besparingen mogelijk zijn. Op basis van deze analyse worden maatregelen benoemd die zich binnen 5 jaar terugverdienen.

Om de besparingsmogelijkheden op het gebied van verlichting goed in beeld te kunnen brengen en om te toetsen aan de Green Key norm met betrekking tot verlichting dient er in het startdocument Green Key een **lichtpunteninventarisatie** opgenomen te worden. Deze omvat het gehele bedrijf (buiten en binnenverlichting) en per ruimte per lichtpunt wordt het type verlichting, lampsoort en Wattage aangegeven. De inventarisatie wordt gekoppeld aan een plattegrond.

Om de besparingsmogelijkheden op het gebied van apparatuur goed in beeld te kunnen brengen en om te toetsen aan de Green Key norm met betrekking tot apparatuur dient er in het startdocument Green Key een **apparatuur inventarisatie** opgenomen te worden.

De maatregelen voor reductie van energie, water en afval worden opgenomen in het duurzaamheidsprogramma (zie norm 1.5).

Controle:

Inhoudelijk beoordelen van het startdocument Green Key.

In geval verbruiksgegevens van 3 jaar terug op reële gronden niet te produceren zijn of geen reëel beeld opleveren dan vervalt de verplichting op dat onderdeel. Aan de overige onderdelen moet wel invulling worden gegeven.

1.4 Duurzaamheidsprogramma (V)

Norm:

Het bedrijf heeft een duurzaamheidsprogramma voor de komende drie jaar opgesteld en stelt dit jaarlijks bij. Het startdocument uit norm 1.4 is de basis van dit programma.

Toelichting:

Het duurzaamheidsprogramma geeft per jaar aan welke duurzaamheids- en milieumaatregelen het bedrijf zal nemen om onder meer de verbruiken van gas, water, elektra, linnengoed en de hoeveelheid afval in die periode te verminderen. Verder geeft het bedrijf aan welke activiteiten en maatregelen ze verder neemt om duurzaamheid continu te bevorderen. Bij voorkeur worden de criteria van de Green Key als leidraad worden genomen.

Controle: Administratieve controle inhoud duurzaamheidsprogramma.

1.5 Registratiesysteem (V)

Norm:

Het bedrijf registreert jaarlijks de verbruiksgegevens van gas, water, elektriciteit, afval en linnengoed, en (optioneel) schoonmaakmiddelen. Deze gegevens worden omgerekend naar kengetallen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het invulformulier op de interne pagina's van Mijn Green Key. De gegevens worden jaarlijks aan de stichting KMKV ter beschikking gesteld.

Toelichting:

Het registratiesysteem dient in ieder geval de volgende gegevens als resultaat te laten zien:

- hoeveelheden gas, elektra, water, linnengoed en afval per overnachting,
- alle kosten voor gas, elektra, water, linnengoed en afval per overnachting,
- kosten per eenheid verbruik van gas, elektra, water, linnengoed en afval,
- NB Linnengoed = linnen, beddengoed en handdoeken,

De gegevens kunnen ingevoerd worden in "Mijn Green Key", de interne pagina van de onderneming op www.greenkey.nl.

Indien er géén aparte bemetering van de gastenaccommodatie is, wordt het woonhuis van de accommodatieverschaffer meegenomen in de registratie.

1.6 Coördinator Green Key (V)

Norm:

De eigenaar (één van de eigenaren) van de B&B functioneert als Green Key coördinator.

Toelichting:

De Green Key coördinator neemt minimaal de volgende taken op zich:

- centraal aanspreekpunt voor alle duurzaamheidszaken.
- draagt zorg voor de instructie van de medewerkers op het gebied van duurzaamheid,
- zorgt voor het beheer en het actueel houden van het duurzaamheidsarchief,
- is verantwoordelijk voor het opstellen van het duurzaamheidsprogramma (zie norm 1.5).

De specifieke taken van de Green Key coördinator zijn in zijn/haar functieomschrijving aanwezig en worden ook daadwerkelijk door de Green Key coördinator uitgevoerd.

Controle:

Verificatie functieomschrijving Green Key coördinator en controle ondertekening.

Bedrijfsbezoek inspecteur Green Key: begeleiding door de Green Key coördinator en gesprek over implementatie van het programma en zijn/haar specifieke taken.

Controle:

Administratieve controle registratiesysteem via Mijn Green Key.

1.7 Duurzaam inkoopbeleid (O)

Norm:

Het bedrijf hanteert een duurzaam inkoopbeleid dat zich richt op het bevorderen van duurzaamheid in een goede balans met kwaliteit en kostenefficiëntie. Een document over het duurzaam inkoopbeleid is eenvoudig terug te vinden op de internetsite van de organisatie.

Bijvoorbeeld, de onderneming :

- Stimuleert duurzame toeleveranciers/ onderzoekt of leveranciers duurzame goederen leveren.
- Koopt alleen duurzame bedrijfskleding in
- Richt kamers in met fairtrade meubels, gordijnen, vloerbedekking

Controle:

Maatregelen aantoonbaar, bewijsstukken in het archief

1.8 Ketenverantwoordelijkheid (O)

Norm: Het bedrijf laat in het kader van ketenverantwoordelijkheid duurzaamheidsverklaringen door leveranciers ondertekenen. Deze norm kan alleen goedgekeurd worden indien er een goedgekeurd duurzaam inkoopbeleid is (norm 1.7)

Toelichting

Om het duurzame inkoopbeleid gestalte te geven dienen ook de leveranciers duurzaam te zijn. Zo ontstaat er een duurzame keten. Het Green Key bedrijf stuurt een standaard duurzaamheidsverklaring aan iedere leverancier en vraagt hem deze te ondertekenen.

Een duurzaamheidsverklaring is een document waarin het bedrijf haar duurzaamheidseisen ten aanzien van leveranciers en de geleverde producten en/of diensten beschrijft en waarin de leverancier verklaart hier actief invulling aan te geven.

Een voorbeeld is te downloaden bij tabellen en verklaringen op de website van Green key .

Ondertekende verklaringen van **minimaal de grotere leveranciers (die meer dan 50% van de goederen leveren)** moeten aanwezig zijn in het archief.

Controle:

Ondertekende duurzaamheidsverklaringen in het archief naast een overzicht van alle leveranciers

2. Medewerkers

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 0	
O = 0	

In de definitie van een B&B / particuliere vakantiewoning is omschreven dat er maximaal 1 personeelslid in dienst is. Derhalve is dit hoofdstuk niet van toepassing.

3. Communicatie met gasten

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 2	
O = 2	

3.1 Green Key schild en certificaat (V)

Norm:

Het Green Key schild en certificaat zijn voor bezoekers het gehele jaar rond zichtbaar opgehangen. Het logo van Green Key is op de website geplaatst, er is een link naar de website van Green Key.

Toelichting:

Zodra de onderneming het certificaat behaald heeft dient het Green Key certificaat en het schild zichtbaar opgehangen te worden. Het certificaat kan bij de receptie, in liften of op andere plaatsen gehangen worden, het schild bij de centrale ingang. Tevens dient het logo van de Green Key op de website geplaatst te worden.

Voor complexe situaties, bijvoorbeeld een gebouw met meerdere gasteningangen volstaat het niet dat er slecht bij één ingang iets is opgehangen, er worden dan afspraken op maat gemaakt.

NB: het schild is gemaakt van gerecycled materiaal.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek.

3.2 Informatie bezoekers-1 (V)

Norm:

De communicatie naar gasten over het milieu/duurzaamheid gebeurt aantoonbaar op minimaal **drie** manieren.

Toelichting:

Green Key is een programma van FEE, de Foundation for Environmental Education. Doelstelling van deze wereldwijde organisatie is om burgers bewust te maken van natuur en milieu, dat we zuinig met onze aarde omgaan. Dit betekent dat Green Key accommodaties informatie verstrekken aan bezoekers over dit thema. Dit kan in op verschillende manieren (minimaal 3) geïmplementeerd worden, bijvoorbeeld:

- een duurzaamheids paragraaf in een nieuwsbrief;
- de Green Key folder (verkrijgbaar bij de St. KMKV);
- vermelding van Green Key logo op facturen, brieven, onder e-mails e.d.
- bij de gasten-informatie op de kamer (teksten voorhanden in de tool-box op de website van Green Key).
- Bij bevestiging van de boeking

Bedrijven die nog niet in het bezit zijn van een Green Key kunnen op hun website aangeven dat ze bezig zijn met de voorbereidingen om de Green Key te behalen maar mogen nog geen gebruik maken van het logo.

De duurzaamheidsverklaring, het certificaat, het muurschild en de Green Key vermelding op de website vallen niet onder deze norm.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek van de vormen van voorlichting.

3.3 Informatie bezoekers-2 (O)

Norm:

De communicatie naar gasten over het milieu/duurzaamheid gebeurt aantoonbaar op minimaal **vijf** manieren.

Toelichting: Zie norm 3.2

Controle: Zie norm 3.2

3.4 Communicatie Green Key logo (O)

Norm:

Het Green Key logo wordt via minimaal 3 verschillende manieren consequent door het bedrijf in beeld gebracht.

Toelichting:

Het gaat hier om consequente doorvoering. Bijvoorbeeld op alle guest directories, onder alle e-mails, op alle menukaarten, vermelding van het Green Key logo op alle facturen of het interne videokanaal, al het briefpapier of op alle enveloppen. Hier en daar een sticker met het Green Key logo of het Green Key vlaggetje op de balie is onvoldoende.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek.

4. Water

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 1 (2 *)	
O = 2	

*) indien de B&B over zwembad/sauna/welness faciliteit beschikt is aantal verplichte criteria 2.

4.1. Waterbesparing kranen, douches en wc's (V)

Norm:

Het bedrijf past waterbesparende maatregelen toe bij kranen, douches en wc's.

Toelichting:

De doorstroming van tappunten bij wastafels is maximaal 6 liter per minuut.

De doorstroming van douches is maximaal 9 liter per minuut.

Voor de spoeling van toiletten wordt maximaal 6 liter water gebruikt.

Uitzonderingen:

- Bij wc's geldt bij gebruik van grijswater een maximum van 9 liter per spoeling. Bij het gebruik van een stortbak met een stopknop (die duidelijk staat aangegeven) of dual flush, mag de maximale spoeling 9 liter bedragen.
- Luxury watervoorzieningen die **meer waterdoorstroming geven dan de genoemde normering**, zoals bijvoorbeeld een regendouche, mogen toegepast worden indien er op andere plaatsen in het bedrijf extra op water wordt bespaard. Minimaal betekent dit dat alle wastafelkranen maximaal 4 liter per minuut mogen geven, dat alle toiletten maximaal 6 liter per spoelbeurt geven (ook als hebben ze een stopknop of dual flush) en dat de urinoirs voorzien moeten zijn van sensoren of dat er gebruik gemaakt moet worden van waterloze urinoirs. Indien deze luxury worden toegepast kan er geen gebruik worden gemaakt van de overige optionele normen voor waterbesparing binnen dit hoofdstuk. Indien niet op alle kamers luxury watervoorzieningen aangebracht zijn dient de compensatie bij de wastafels, toiletten en urinoirs minimaal gelijk te zijn aan het meerverbruik door de luxury watervoorzieningen. Dit dient door een berekening onderbouwd te worden.

Controle:

Bij de controle wordt steekproefsgewijs de doorstroming gemeten.

4.2. Zwembad en/of wellness/ Spa faciliteit (V)

Norm:

Indien er een zwembad aanwezig is dan zijn minimaal **twee** maatregelen getroffen die leiden tot water- en/of energiebesparing. Een aanwezige sauna of zonnebank of andere spa faciliteit staat

standaard uit en is altijd voorzien van een timer (met of zonder regelbare thermostaat) die na aanschakelen een reële werkingstijd geeft.

Toelichting:

Indien een zwembad aanwezig is, kan gedacht worden aan de volgende maatregelen:

- Een (mini-)W.K.K. ,
- Een ureumreductor,
- Een koolstoffilter,
- Een afdekdeken,
- Warmteterugwinning uit ventilatielucht,
- Frequentieregelaar op de waterpompen.
- Binnenbad: Aantoonbaar minder dan 50 liter suppletiewater per bezoeker (op grond van gegevens van het logboek),
- Buitenbad: Aantoonbaar minder dan 100 liter suppletiewater per bezoeker (op grond van gegevens van het logboek),
- Verwarming door actieve zonne-energie.

Ook andere voorzieningen zijn mogelijk. Het bedrijf moet ten tijde van de beoordeling de toegepaste maatregel zowel schriftelijk als visueel kunnen aantonen. Aanbevolen wordt meerdere van de genoemde maatregelen te realiseren.

Controle:

Visuele controle doorgevoerde maatregelen tijdens bedrijfsbezoek.

4.3. Waterbesparing douches en wastafels-1 (nvt)

Niet van toepassing B&B

4.4 Waterbesparing douches en wastafels-2 (O)

Norm:

Het bedrijf past extra waterbesparende maatregelen toe bij kranen en douches.

Toelichting:

De doorstroming van tappunten bij wastafels is maximaal **5 liter** per minuut.

De doorstroming van douches is maximaal **6 liter** per minuut.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle en steekproefsgewijze meting van de doorstroming.

4.5 Vaatwasmachine (nvt)

Niet van toepassing B&B

4.6 Extra waterbesparing-1 (O)

Norm:

Het bedrijf past extra waterbesparende maatregelen toe.

Toelichting:

Aanvullend op de beperking in de waterdoorstroming wordt door het bedrijf een extra systeem ingezet om de drinkwaterverbruik terug te dringen.

Hierbij kan gedacht worden aan het toepassen van druk- of sensorcransen, een systeem om de waterdoorstroom gemakkelijk tijdelijk te stoppen, een betaalsysteem (muntjes, sep key), het gebruik van grijswater voor bijvoorbeeld toiletspoelingen, een waterhergebruik systeem etc.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle. Maatregel moet wel een substantiële besparingsbijdrage leveren.

4.7 Extra waterbesparing-2 (nvt)

Niet van toepassing B&B

5. Schoonmaak

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 3	
O = 4	

5.1 Milieuverantwoorde schoonmaak (V)

Norm:

Sanitair- en interieurreinigers dienen van een erkend milieukeurmerk voorzien te zijn. Met betrekking tot de andere schoonmaakmiddelen geldt dat er geen gebruik gemaakt mag worden van middelen die: chloor, ammonia, fosfaten of meer dan 5% non ionische stoffen bevatten.

Toelichting:

Sanitair- en interieurreinigers dienen een milieukeurmerk te hebben, bijv. Europees Ecolabel, Nordic Swan en Blauwe Engel) Voorbeelden zijn opgenomen in de algemene bijlage maar ook te vinden op www.milieucentraal.nl

Bij uitbesteding van de schoonmaakactiviteiten dient bij de eerstvolgende contractherziening maar zeker binnen 1 jaar na de eerste beoordeling voor de Green Key het contract te worden herzien met bovenstaande voorwaarden.

Uitzondering:

Specifieke reinigingsmiddelen die periodiek of in geval van calamiteit toegepast moeten worden vanuit de wetten voor ARBO, hygiëne en/of voedselveiligheid (HACCP) vallen niet onder deze norm.

Controle:

Administratieve controle op keurmerken, product infobladen schoonmaakmiddelen (in duurzaamheidsarchief), administratieve controle contract uitbesteding schoonmaakactiviteiten (in duurzaamheidsarchief), visuele controle schoonmaakmiddelen.

5.2 Dosering schoonmaakmiddelen (V)

Norm

De onderneming past voor de schoonmaakactiviteiten een optimale dosering toe. Dit kan alleen geschieden door systematische toepassing van doseerapparatuur. Dit kan zijn, een doseringssysteem op de fles(knijpreservoir), een systeem waarbij patronen worden toegepast, automatische doseeruitgifte,/doseerstation

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle aanwezigheid

5.3 Microvezel doekjes (O)

Norm:

Voor de dagelijkse schoonmaakactiviteiten maakt het bedrijf gebruik van microvezel doekjes.

Toelichting:

Het gebruik van deze doekjes levert een besparing op het gebruik van schoonmaakmiddelen.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle aanwezigheid microvezel doekjes.

5.4 Kengetallen verbruik schoonmaakmiddelen (nvt)

Niet van toepassing B&B

5.5 Gebruik dispensers-1 (O)

Norm:

De onderneming heeft in alle gastentoilet ruimtes en personeelsruimtes uitsluitend zeep-, foam- of shampoo-dispensers geïnstalleerd met zeepvulling met erkend milieukeurmerk.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek.

5.6 Gebruik dispensers-2 (O)

Norm:

De onderneming heeft in de kamers zeep-, foam- of shampoo dispensers geïnstalleerd met zeepvulling met erkend milieukeurmerk.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek

5.7 Handdoeken (V)

Norm:

In de badkamers worden de gasten geïnformeerd over de mogelijkheid dezelfde handdoek meer dagen te gebruiken, in plaats van deze na eenmalig gebruik ter wassing aan te bieden. (Het eventuele kamerpersoneel krijgt duidelijke instructies hierover en handelt hier ook naar).

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle informatie en controle bij instructiedocumenten / checklist kamerpersoneel

5.8. Linnengoed (nvt)

Niet van toepassing B&B

5.9 Gebruik duurzame cosmetica (shampoo/zeepjes) (O)

Norm:

De B&B verschaft aan de gasten cosmeticaproducten voorzien van een milieukeurmerk en een in duurzame verpakking. Dit betreft vooral handzeepjes en shampoo's.

Toelichting:

In ieder geval voldoen de volgende keurmerken: Europees Ecolabel, Bra Miljoval, BDIH, Nature en Ecovert .

Controle: Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek.

6 Afval

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 0	
O = 2	

6.1 Scheiding aardappel-, groente- en fruitafval (AGF) en/of swill afval (O)

Norm:

De B&B houdt het aardappel-, groente- en fruitafval (AGF) en/of het swill afval gescheiden van het overige afval en zorgt voor gescheiden afvoer van deze afvalfracties, of gebruikt deze voor eigen compostering.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle voorzieningen voor gescheiden inzameling.

6.2 Extra afvalfractie-1 (O)

Norm:

De onderneming houdt aanvullende op norm 6.1 één extra fractie gescheiden van het overige afval en zorgt voor gescheiden afvoer hiervan.

Toelichting:

Doel van de norm is het verder stimuleren van hergebruik.

Voorbeelden van extra gescheiden fracties kunnen zijn: Bovenwettelijke afvalscheiding (zie tabel in de bijlage), kurken naar de vereniging, kaarsen naar de school, cartridges/toners naar de stichting AAP en dergelijke. Ook het aanbieden van afgeschreven inventaris aan goede doelen (bijvoorbeeld matrassen of meubels voor derde wereld landen) valt onder deze norm.

Controle:

Visuele controle op de aanwezigheid van voorzieningen voor gescheiden inzameling.

6.3 Scheiding afval publieksruimten of via housekeeping (nvt)

Niet van toepassing B&B

7. Energie

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 3	
O = 9	

7.1 Verlichting (V)

Norm:

Binnen uiterlijk één jaar na de eerste keuring heeft het bedrijf uitsluitend energie-efficiënte verlichting toegepast in en rond (=buitenverlichting) de accommodatie en verhuurobjecten. Gloeilampen mogen op het moment van de eerste keuring niet meer aanwezig zijn. Het bedrijf stelt op basis van haar lichtpunteninventarisatie een vervangingsplan op indien de verlichting niet voldoet aan de eis voor energie efficiënte verlichting.

Toelichting:

Energie-efficiënte verlichting heeft minimaal een lichtopbrengst van 40lumen/watt. PL,TL, SL en LED verlichting voldoen hieraan. Halogeenverlichting en gloeilampen voldoen niet.

Uitzondering: Indien er geen passend alternatief is kan men op dat punt een dispensatie krijgen. In dat geval moet aantoonbaar gemaakt worden dat het technisch niet gerealiseerd kan worden of dat de benodigde investering een terugverdientijd heeft > 5 jaar.

Controle:

Controle op aanwezigheid van energie-efficiënte verlichting in het bedrijf en buiten. Steekproefsgewijs controle of de lichtpunteninventarisatie in het duurzaamheidsarchief een reële weergave is van de praktijk.

7.2 Daglichtsystemen (O)

Norm:

In en rond het B&B bedrijf wordt substantieel gebruik gemaakt van daglicht voor ruimteverlichting. Er mag in de betrokken ruimtes dan geen ruimteverlichting branden, indien nodig is puntverlichting toegestaan.

Toelichting:

Het toelaten van daglicht dringt het elektraverbruik voor verlichting terug. Voorbeelden zijn dakkoepels in platte daken, grote raampartijen, het gebruik van solar tubes e.d.

Controle:

Visuele controle van de aanwezige daglichtsystemen

7.3 Verlichtingssensoren (O)

Norm:

In en rond de B&B wordt substantieel gebruik gemaakt van verlichtingssensoren om te voorkomen dat verlichting onnodig brandt.

Toelichting:

Verlichtingssensoren kunnen lampen aan/uit schakelen op basis van bijvoorbeeld aanwezigheid van personen (bewegingssensor) of bij te weinig lichtinval (daglichtsensor). Op deze wijze wordt het onnodig branden van lampen voorkomen.

Controle:

Visuele controle van de aanwezige verlichtingssensoren

7.4 Extra rendementsslag verlichting (O)

Norm:

De B&B heeft in een of meer gebouwen een extra substantiële slag gemaakt in de toepassing van energie-efficiënte verlichting. Gekoppeld aan de lichtpunteninventarisatie bij aanvang van deelname aan de Green Key (voldoen aan norm 7.1) is het geïnstalleerd vermogen van de verlichting met 20% of meer omlaag gegaan.

Nieuwe Green Key deelnemers die bij de eerste keuring 100% LED verlichting hebben scoren dit punt ook.

Deze norm kan niet verkregen worden indien er een dispensatie op norm 7.1 is afgegeven.

Toelichting:

Traditionele energie-efficiënte verlichting zoals PL, TL, SL verbruikt veelal meer energie dan nieuwere vormen van spaarverlichting zoals bijvoorbeeld LED verlichting. Vervanging van traditionele spaarverlichting door LED verlichting leidt tot verdere verlaging van het energieverbruik, maar ook het vervangen van traditionele TL-verlichting door bijvoorbeeld T5 verlichting. T5 heeft een zeer lange levensduur (min 20.000 uren) en een rendement van minimaal 100lumen/watt. In de meeste gevallen kan men volstaan met de inbouw van voorschakelapparatuur in de bestaande TL armatuur. Ook zijn er zogenaamde LED TL's waarbij er helemaal geen voorschakelapparatuur meer nodig is.

Controle:

Steekproefsgewijs controle aanwezigheid deze verlichting in de accommodatie.

7.5 Klimaatbeheersing (nvt)

Niet van toepassing B&B

7.6 Energie-efficiënte apparatuur (V)

Norm:

In het archief (of startdocument Green Key) is een (update van de) apparatuurinventarisatie aanwezig van de op het bedrijf aanwezige apparaten. Bij vervanging worden energiezuinige apparaattypes aangeschaft.

Toelichting:

De apparatuurinventarisatie geeft een overzicht van de aanwezige apparatuur (gas en elektra). Kleinere handapparatuur hoeft niet meegenomen te worden. Bij voorkeur wordt aangesloten bij de

lijsten die nodig zijn voor de NEN norm voor onderhoud aan apparatuur. De lijst wordt jaarlijst geupdated om vervanging in beeld te houden.

Bij aanschaf of vervanging van apparatuur (indien aanwezig) geldt de eis dat er aantoonbaar een energiezuinige variant aangeschaft is. Vaatwassers en wasmachines worden voorzien van hot-fill. Bij aanwezigheid van meer apparaten van hetzelfde soort dienen alle apparaten aan de eis te voldoen.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle aanwezige apparatuur.

Administratieve controle inventarisatie (duurzaamheidsarchief).

7.7 Koeling (nvt)

Niet van toepassing B&B

7.8 Anti-tocht maatregelen (V)

Norm:

Bij buitendeuren wordt warmteverlies voorkomen .

Toelichting:

Maatregelen die hiermee bedoelt worden zijn:

- een deurdranger
- een tochtgordijn
- een tochtsluis
- automatische deuren
- tochtstrips

Indien anders wordt vereist vanwege wettelijke verplichtingen (bijv. brandveiligheid) is deze norm niet van toepassing.

Controle:

Visuele controle bedrijfsbezoek

7.9 Klimaatneutraal (O)

Norm:

Het bedrijf heeft een rapportage laten opstellen rondom de CO₂-footprint van de organisatie. In het rapport zijn minimaal de volgende elementen opgenomen:

- De wijze van totstandkoming van de CO₂-footprint (definitie)
- een actieplan voor de CO₂-reductie en kostenbesparing
- de wijze van compensatie van de CO₂uitstoot met CO₂-emissie certificaten

Toelichting:

De Green Key geeft de voorkeur aan sterk verminderen van de CO₂-footprint. Alleen compenseren van de CO₂-uitstoot is dus niet voldoende. Er moet ook een actieplan zijn om de CO₂-uitstoot ter plekke te reduceren, waar aantoonbaar uitvoering aan gegeven wordt.

Controle:

Visuele controle aanwezigheid klimaatneutraal studie bij bedrijfsbezoek, controle opname maatregelen in duurzaamheidsprogramma.

7.10 Centrale koeling (n.v.t.)

Niet van toepassing B&B

7.11 Warmte terugwinning (nvt)

Niet van toepassing B&B

7.12 Duurzame stroom (O)

Norm:

100 % van de totale hoeveelheid afgenomen elektriciteit is duurzaam opgewekt.

Toelichting:

Duurzaam opgewekte stroom is de naam voor elektriciteit die wordt opgewekt uit duurzame energiebronnen als zon, wind en water. Er worden diverse benamingen hiervoor gebruikt: groene stroom, eco-stroom of natuurstroom.

Controle:

Aanwezigheid van contract/certificaat tussen het bedrijf en de energieleverancier inzake duurzaam opgewekte stroom in het duurzaamheidsarchief.

7.13 Groen Gas (O)

Norm:

De totale hoeveelheid afgenomen gas is duurzaam opgewekt.

Toelichting:

Onder groen gas wordt verstaan gas gemaakt uit biomassa. Dit 'biogas' kan ook in het aardgasnet gebracht worden en zo in een deel van de totale gasvraag voorzien. Neem u Groen gas af dan gaat dit gepaard met een certificaat van oorsprong of een compensatie contract (aanplant van bomen).

Controle:

Aanwezigheid van contract tussen het bedrijf en de energieleverancier inzake groen gas in het duurzaamheidsarchief.

7.14 Duurzame energieopwekking (O)

Norm:

Op het bedrijf wordt voor de bedrijfsvoering gebruik gemaakt van duurzame energiebronnen. Het bedrijf communiceert hierover.

Toelichting:

Dit betreft duurzame energiebronnen zoals wind, zon en water; door middel van een zonneboiler, windmolens, fotovoltaïsche zonnecellen (opwekking elektriciteit) of vergelijkbare duurzame energiebronnen, alsmede tyleslangen voor de (voor)verwarming van het zwembadwater.

Controle:

Visuele controle van de doorgevoerde maatregelen.

7.15 Duurzame technieken (nvt)

Norm:

Op het bedrijf wordt voor de bedrijfsvoering gebruik gemaakt van duurzame technieken. De energieopwekking wordt gemonitord en het bedrijf communiceert hierover.

Toelichting:

Onder duurzame technieken wordt verstaan een warmtekracht-installatie (WKK), opslag van warmte en koude in de bodem, warmtepompen en verbranding of vergisting van biomassa.

Controle:

Visuele controle van de installatie.

7.16 Gebouwbeheersing (nvt)

Niet van toepassing B&B

7.17 Energieonderzoek (O)

Norm:

De B&B heeft een verdergaande energiestudie (ten opzicht van het Green Key startdocument) laten verrichten en voert (een deel) van de geadviseerde maatregelen daadwerkelijk uit. De maatregelen zijn opgenomen in het duurzaamheidsprogramma.

Hieronder kan ook vallen het hebben laten vaststellen van het energielabel voor het gebouw.

Toelichting

Het startdocument legt uw nulsituatie vast en geeft over het algemeen verbeteradviezen op basis van een enkele accommodatierondgang en verbruiksgegevens op jaar- of maandniveau. Dit is een goede eerste benadering waar veel verbeteringen uit te halen zijn maar een meer gedetailleerde studie naar de individuele energieverbruiken van uw energieverbruikers (bij voorkeur door een monitoringsprogramma uit te voeren) geeft u inzicht op detailniveau waardoor u meer nauwkeurige beslissingen kunt nemen met betrekking tot een optimale aansturing en regeling van deze verbruikers (minimaal verbruik en optimaal resultaat).

Controle:

Visuele controle aanwezigheid studie bij bedrijfsbezoek, controle opname maatregelen in duurzaamheidsprogramma.

7.18 Extra energiebesparing (O)

Norm:

Het bedrijf past extra energiebesparende maatregelen toe.

Toelichting:

Aanvullend op bovengenoemde normen wordt door het bedrijf een extra systeem ingezet om het energieverbruik terug te dringen.

Hierbij kan gedacht worden aan het toepassen van energy-savers op de kamers, thermostaat met bewegingssensor, timersystemen, WKK, lucht/warmte pompen etc.

Controle:

Bedrijfsbezoek: visuele controle. Maatregel moet wel een substantiële besparingsbijdrage leveren.

7.19 Extra energiebesparing-2 (nvt)

Niet van toepassing B&B

8. Voedsel en drank

Alléén voor B&B, niet voor particuliere vakantiewoning zonder maaltijdverstrekking.

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 3	
O = 3	

8.1 Food en beverage-1 (V)

Norm:

De inkoop van Food & Beverage bestaat deels uit minder milieubelastende producten of sociaal verantwoorde producten uit **minimaal 6 productgroepen** (voor een overzicht van productgroepen zie hieronder en algemene bijlage. In de algemene bijlage is ook een overzicht van erkende keurmerken opgenomen).

De onderneming is tevens in staat om *op verzoek van de klant* 100% F&B van het aanbod uit minder milieubelastende producten of sociaal verantwoorde producten te leveren (catering/buffetten).

Ook communiceert het restaurant duidelijk naar de gasten welke producten duurzaam zijn (onder meer op de menukaart, bordjes bij buffetten, beschrijving van producten etc.).

De inkoop van Food & Beverage moet worden ingevuld in de Food & Beverage sheet uit de extra bijlage.

Toelichting:

Onder minder milieubelastend wordt hier verstaan Food & Beverage productgroepen met erkende certificeringen (zie voor keurmerken de algemene bijlage).

De rubriek telt mee als het aantal daarachter staande producten uit die groep kan worden aangetoond.

1. groenten (minimaal 3 soorten)
2. fruit (minimaal 3 soorten)
3. vlees (minimaal 3 artikelen)
4. vleeswaren (minimaal 3 artikelen)
5. gevogelte en / of wild (poelier)
6. vis (minimaal 3 soorten)
7. zuivel (melk, karnemelk, yoghurt, kwark, koffiemelk etc.) (minimaal 3 artikelen)
8. kaasproducten (binnenlandse en buitenlandse)
9. eieren (ei-code 0 of 1)
10. koffie (minimaal alle koffie)
11. thee (minimaal alle thee)
12. wijn (minimaal 3 artikelen)
13. bier
14. vruchtensappen en frisdranken (minimaal 2 artikelen)

15. brood
16. koekjes / beschuit / ontbijtkoek etc.
17. broodbeleg als jam, hagelslag, pasta (minimaal 2 artikelen)
18. muesli / cornflakes of andere graanproducten
19. kruiden met keurmerk en / of eigen kruidentuin (minimaal 3 artikelen)
20. sausen
21. soepen
22. pasta's en deegwaren
23. erkende streekproducten (www.erkendstreekproduct.nl) of streekproducten die bij directe levering aantoonbaar niet meer dan 50 kilometer aan transportkilometers hebben gehad. Bij indirecte levering mogen de transportkilometers niet meer dan 100 kilometer zijn.

Controle:

Visuele controle op de werkvloer en de ingevulde Food & Beverage sheet uit de extra bijlage.
Controle op de communicatie o.a. via de menukaart.

8.2 Food en beverage-2 (O)

Norm:

De inkoop van food en beverage bestaat ten minste uit minder milieubelastende producten of sociaal verantwoorde producten uit **minimaal 9 productgroepen**.

De onderneming is tevens in staat om *op verzoek van de klant* 100% f&b van het aanbod uit minder milieubelastende producten of sociaal verantwoorde producten te leveren.

Controle:

Visuele controle op aanwezige producten bij bedrijfsbezoek.
Visuele controle vermelding op menukaart.

8.3 Food en beverage-3 (nvt)

Niet van toepassing B&B

8.4 Food en beverage-4 (nvt)

Niet van toepassing B&B

8.5 Monoverpakkingen-1 (V)

Norm:

De B&B vermindert de verstrekking van monoverpakkingen rond maaltijden. Daartoe dient het bedrijf een inventarisatie te hebben gemaakt van de gebruikte monoverpakkingen. Op basis van deze inventarisatie wordt een plan voor de terugdringing van de monoverpakkingen uitgewerkt.

Toelichting:

Bij het verstrekken van maaltijden worden geen monoverpakkingen gebruikt voor:

- Koffiemelk
- suiker, vleeswaren
- kaas, yoghurt

- muesli
- cornflakes.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek en administratieve controle richtlijnen.

8.6 Monoverpakkingen-2 (O)

Norm:

De B&B minimaliseert de verstrekking van monoverpakkingen.

Toelichting:

Naast de verplichte norm van monoverpakkingen bestaat er ook nog een optionele norm voor bedrijven die monoverpakkingen nog verder substantieel hebben teruggedrongen. Te denken valt aan, geen monoverpakkingen bij: beschuiten, crackers, ontbijtkoek, koffiekoekjes, jam, ander smeerbaar broodbeleg, hagelslag, boter, etc.

Substantieel is hier minimaal 4 van deze artikelen.

Controle:

Check inventarisatielijst uit 8.6 en visuele controle tijdens bedrijfsbezoek.

8.7 Monoverpakkingen-3 (O)

Norm:

Er zijn geen monoverpakkingen meer aanwezig of indien dit wel het geval is zijn ze van gerecycled of biodegradable materiaal gemaakt.

Controle:

Visuele controle tijdens bedrijfsbezoek

8.8 Geen gebruik disposables (V)

Norm:

De onderneming maakt gebruik van duurzaam servies en bestek en gebruikt geen disposables.

Toelichting:

Indien het bedrijf eet- of drinkwaren of artikelen verstrekt / verkoopt, dient rekening gehouden te worden met het milieu, en maakt men gebruik van duurzaam bestek en servies.

Ook voor intern gebruik geen koffie / thee in plastic bekertjes, geen plastic roerstaafjes (papier of biodegradabel materiaal en houten roerstaafjes zijn toegestaan).

Eenmalige gebruiksvoorwerpen worden gemeden. Daar waar deze toch toegepast (moeten) worden dienen ze biologisch afbreekbaar te zijn of dient er een inzamelstructuur opgezet te worden ten behoeve van gescheiden afvoer (bijvoorbeeld voor de plastic bekertjes in de badkamers).

Controle:

Visuele controle van de gebruikte artikelen / verpakkingen

8.9 Duurzame vis (nvt)

Niet van toepassing B&B

8.10 Vegetarisch aanbod (nvt)

Niet van toepassing B&B

8.11 Voedselverspilling (nvt)

Niet van toepassing B&B

8.12 Tapwater en/of postmix (nvt)

Niet van toepassing B&B

9. Groen en ruimte

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 1	
O = 1	

9.1 Groenbeheer (O)

Norm:

Het bedrijf heeft een plan voor het terrein- en groenbeheer opgesteld en/of maakt gebruik van een milieu gecertificeerd (hoveniers-)bedrijf.

Indien B&B in een stedelijke omgeving ligt zonder groen/terrein vervalt deze optie.

Toelichting:

Het plan voor terrein- en groenbeheer bestaat minimaal uit de volgende onderdelen:

- a. inleiding (incl. bedrijfsgegevens);
- b. een globale inventarisatie van de verharde oppervlakten, planten en bomensoorten op en rond het bedrijf en een beschrijving over aanwezige landschapselementen;
- c. een beschrijving hoe momenteel met die natuur op en rond het bedrijf wordt omgegaan en hoe in de toekomst (bijvoorbeeld op het gebied van snoeien, gras maaien, onkruid bestrijden);
- d. uitwerking in een beheersplan voor de natuur op en rond het bedrijf. In dit plan wordt gekeken naar de gewenste toekomstige ontwikkeling.
- e. overzicht maatregelen en kosten van het plan
- f. bijlagen + overzichtskaart

Dit plan is opgesteld in samenwerking met – en ondertekend door - een deskundige (bijvoorbeeld een hovenier of een tuin- en landschapsarchitect en/of een natuur-/landschaps-beheerorganisatie). Het plan dient om de 5 jaar te worden herzien.

Indien het gehele onderhoud en beheer van het terrein is uitbesteed aan bijv. een hoveniers- of groenvoorzieningenbedrijf dan telt deze norm mee als dit bedrijf een geldige milieucertificering heeft (Milieukeur of vergelijkbaar).

Controle:

Administratieve controle schriftelijk vastgelegd plan voor terrein-/groenbeheer; bewijs milieucertificering onderhoudsbedrijf

9.2 Onderhoud Groenvoorziening (V)

Norm:

Het onderhoud aan de groenvoorziening gebeurt minder milieu belastend.

Toelichting:

Er wordt op het bedrijf gewerkt met een onderhoudsplan dat er op gericht is het milieu zo weinig mogelijk schade toe brengen. Het betreft hier het onderhoud aan de groenvoorzieningen op het terrein en rond de gebouwen. Chemische bestrijding en bemesting mag maximaal één keer per jaar, of in verdunde aanpak en onder bepaalde condities 3 keer per jaar, waarbij hoeveelheid chemische middelen gelijk blijft als aan één keer per jaar. Zie algemene bijlage voor maximale kg/liters. Sproe- en watergeef installaties worden alléén ingezet vóór zonsopgang of na zonsondergang. Indien het gehele onderhoud en beheer van het terrein is uitbesteed aan bijv. een hoveniers- of groenvoorzieningenbedrijf dan telt deze norm mee als dit bedrijf een geldige milieucertificering heeft (Milieukeur of vergelijkbaar).

Controle: op locatie.

10. Milieubewust vervoer

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 1	
O = 1	

10.1 Vervoermanagement-1 (V)

Norm:

De onderneming heeft **drie** maatregelen genomen uit onderstaand overzicht om de milieubelasting van het verkeer van, naar en op het bedrijf te reduceren en andere manieren van vervoer te stimuleren.

Toelichting:

Vervoermanagement houdt in: het vervoergedrag van werknemers, gasten en leveranciers zodanig beïnvloeden dat het vermijdbaar autogebruik wordt teruggedrongen om problemen rondom bereikbaarheid, leefbaarheid en parkeren op te lossen. De ondernemer, het personeel en de gasten kunnen op, rond en naar het bedrijf gebruikmaken van alternatieve vervoerswijzen en/of milieuverantwoorde vervoermiddelen.

- Overdekte fietsenberging voor gasten
- Leenfietsen voor gasten
- OV informatie en routebeschrijving op website en op folders / brochures
- OV combikaart met NS voor vervoer van en naar de accommodatie
- Informatie over OV zichtbaar ophangen (dienstregelingen, meerdaagse-kaarten, e.d.)
- Het bedrijf biedt de gasten mogelijkheden voor het huren van fietsen, wandelkarren en/of strandkarren die in het gewenste aantal ter plaatse verkrijgbaar zijn of worden afgeleverd
- Oplaadpunt aanwezig voor elektrische fietsen / scooters
- Oplaadpunt voor elektrische auto's / boten
- De onderneming biedt de gasten de mogelijkheid om met "groepsvervoer" naar de onderneming te komen en te vertrekken.
- De onderneming biedt de gasten de mogelijkheid om met "groepsvervoer" excursies te (laten) organiseren tijdens het verblijf
- De onderneming wijst de gasten op de mogelijkheid van alternatief vervoer (ook voor excursies) per elektrische bus / fluisterboot / watertaxi / fietstaxi etc.
- Overig, nl:.....

Controle: Overzicht doorgevoerde maatregelen in archief en visuele controle doorgevoerde maatregelen tijdens bedrijfsbezoek.

10.2 Vervoermanagement-2 (O)

Norm:

De onderneming heeft ten minste **vijf** maatregelen genomen om de milieubelasting van het verkeer van, naar en op het bedrijf te reduceren.

11 Gebouw en leveranciers

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 3	
O = 7	

11.1 Minder milieubelastend papier-1 (V)

Norm:

Alle op het bedrijf gebruikte papier is minder milieubelastend ECF of TCF geproduceerd en voorzien van een milieukeurmerk. Deze norm omvat:

- Toiletpapier
- Printer/kopieerpapier
- Enveloppen

Toelichting:

ECF / TCF: Voorheen werd chloor gebruikt om de houtkleur uit nieuw papier te verwijderen. Dat leverde veel watervervuiling op. Er is nu steeds meer 'chloorvrij gebleekt' papier op de markt, in twee soorten: ECF (*elemental chlorine free bleaching*) en TCF (*totally chlorine free bleaching*)

Controle:

Visuele controle.

11.2 Minder milieubelastend papier-2 (O)

Norm:

Al het overige door het bedrijf ingekochte papier (toiletpapier, brochures, schrijfblokken, enveloppen, tissues, servetten etc) is minder milieubelastend geproduceerd (gerecycled of keurmerk)

Toelichting:

Hiertoe wordt gerecycled papier gerekend en papier met een erkend milieukeurmerk, zoals Milieukeur, Blaue Engel, Nordic Swan, of Europees Ecolabel. Maar ook papier met FSC of PEFC keurmerk mits deze ECF/TCF geproduceerd is.

Controle:

Administratieve controle facturen inkoop papier en omverpakking met logo in het archief.

11.3 Minder milieubelastend papier-3 (O)

Norm:

De brochures, prijslijsten en ander drukwerk zijn gedrukt op minder milieubelastend papier mét een keurmerk.

Toelichting:

Hiertoe wordt papier gerekend met een erkend milieukeurmerk, zoals Milieukeur, Blaue Engel, Nordic Swan, of Europees Ecolabel. Maar ook papier met FSC of PEFC keurmerk mits deze ECF/TCF geproduceerd is.

Controle:

Administratieve controle facturen inkoop papier.

11.4 Minder papier en inkt (V)

Norm:

Het bedrijf neemt maatregelen om te komen tot reductie van het papierverbruik.

Toelichting:

Er worden maatregelen genomen (minimaal 4) waardoor er aantoonbaar minder papier wordt gebruikt. O.a. afdruk op A5 formaat, dubbelzijdig printen, gebruik ecofont, het digitaliseren van facturen of hergebruik van oud papier intern.

Controle:

Visuele controle.

11.5 Duurzaam bouwen tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie 1 (V)

Norm:

Tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie is het bedrijf verplicht in het offerte traject naar duurzame materialen te informeren of bouwmaterialen die een duurzaamheidskeurmerk hebben.

Toelichting:

Onder duurzame bouwmaterialen worden materialen bedoeld zoals omschreven in de algemene bijlage. Vraag als u gaat (ver)bouwen of renoveren even advies bij de Green Key.

Controle:

Indien sprake is van nieuwbouw, verbouw of renovatie controle van aanbiedingen van leveranciers.

11.6 Duurzaam bouwen tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie-2 (O)

Norm:

Tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie op het bedrijf wordt rekening gehouden met het milieu/ duurzaamheid doordat men de **afgelopen twee jaren minimaal vier duurzame bouwmaterialen** heeft toegepast die voldoen aan de volgende criteria.

- Biobased

- Bio-ecologisch

Toelichting:

Bouwmaterialen zijn gemaakt van grondstoffen. Grondstoffen zijn schaars en vaak ook milieubelastend. Bouwmaterialen die minder milieubelastend zijn worden dan ook geclassificeerd als duurzamer/ bio-ecologisch). Een andere mogelijkheid is bouwmaterialen te maken die herbruikbaar zijn en van hernieuwbare grondstoffen (biobased). De uitgangspunten van Biobased liggen in het zo efficiënt mogelijk gebruik maken van gewassen en biomassa voor bouwmaterialen.

Controle:

Gebruik van het gereedschap (www.greenkey.nl/gereedschappen) Duurzame bouwmaterialen en de desbetreffende facturen

Meer informatie: www.groenebouwmaterialen.nl
www.nibe.info/nl/dubokeurproducten

11.7 Milieuvriendelijk schilderwerk (O)

Norm:

Voor schilderwerkzaamheden wordt gebruik gemaakt van minder milieubelastende verven met een keurmerk.

Toelichting:

Tijdens schilderwerkzaamheden aan de gebouwen op het bedrijf wordt uitsluitend gebruik gemaakt van milieuvriendelijke binnen- en buitenverf. De verven hebben een keurmerk zoals milieukeurmerk, EU ecolabel of vergelijkbaar.

Controle:

Het voldoen aan deze eis dient aantoonbaar te zijn d.m.v. facturen en het keurmerk. Bij uitbesteding dient de schilder aantoonbaar maken met welke verf er geschilderd is en of deze is voorzien van een keurmerk.

11.8 Milieuvriendelijke brandblussers (O)

Norm:

De geplaatste schuimbrandblussers zijn gevuld met Eco-foam en hebben Milieukeur

Toelichting:

Brandblussers bevatten vaak voor het milieu schadelijke stoffen. Brandblussers met Milieukeur bevatten blusschuim dat niet toxisch is en snel biologisch afbreekbaar is. Neem in het calamiteitenbeleid op dat alleen brandblussers met Milieukeur geplaatst worden.

Controle:

Administratieve controle: inhoud en aanwezigheid calamiteitenbeleid in duurzaamheidsarchief
Bezoek evenement: visuele controle tijdens keuring.

11.9 Duurzame bedrijfskleding (nvt)

Niet van toepassing B&B

11.10 Duurzame inrichting (O)

Norm:

Minimaal 1 item in de inrichting bestaat uit duurzame materialen.

Toelichting:

Hierbij kan gedacht worden aan gordijnen van petflessen, tafels & stoelen van duurzaam geproduceerd hout (FSC), cradle to cradle gecertificeerde vloerbedekking etc. Ook duurzaam serviesgoed valt hieronder.

Controle:

Visuele controle op de werkvloer en administratieve controle van inkoopbonnen.

11.11 Duurzaam linnen (O)

Norm:

Er wordt gebruik gemaakt van linnen van duurzaam geproduceerd materiaal. Dit geldt voor minimaal één van de volgende items: lakens, overig beddengoed, servetten, theedoeken en tafellinnen.

Toelichting:

Voorbeelden van duurzame materialen zijn biologisch en/of Fairtrade gecertificeerd katoen en FSC of EKO gecertificeerde servetten (mits chloorvrij geproduceerd bij servetten).

Controle:

Visuele controle ingekocht item en/of controle van inkoopbonnen.

12. Maatschappelijke betrokkenheid

Duurzaamheid wordt veelal ingevuld met de termen People, Planet en Profit. Tot 2011 richtte Green Key zich voornamelijk op Planet (milieu) aspecten. Duurzaamheid beslaat echter een breder terrein waarin ook de aspecten van People en Profit onder vallen: Hoe gaat het bedrijf om met haar relaties, leveranciers, omwonenden, personeel en hoe presteert zij op het gebied van sociale cohesie (de maatschappij in ruimere zin). Anders gezegd: in hoeverre heeft de ondernemer ook oog voor menselijke, sociaal maatschappelijke aspecten binnen en buiten het bedrijf.

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 1	
O = 2	

12.1 Maatschappelijke betrokkenheid-1 (V)

Norm:

De onderneming heeft aantoonbaar tenminste **twee** maatregelen genomen om duurzame relaties in de directe (woon) omgeving te stimuleren en om haar maatschappelijke betrokkenheid in te vullen en hierdoor op sociaal- maatschappelijk gebied beter te presteren.

Toelichting:

Bijvoorbeeld, de onderneming:

- stimuleert een goede verstandhouding van omwonenden/betrokkenen en werkt aan een duurzame relatie met hen (gratis gebruik faciliteiten, organiseren gratis bijeenkomsten, biedt jaarlijks een cadeautje aan ter compensatie van de overlast)
- stimuleert de lokale economie (uitgezonderd lokale inkoop f&b, komt in hoofdstuk 8 aan de orde)
- werkt samen met andere lokale organisaties zoals bijvoorbeeld ondernemersvereniging
- stelt de nachtreceptie ter beschikking aan de buurt in geval van onveilige situaties van een buurtbewoner
- stelt kamers tegen gunstig tarief ter beschikking aan familieleden van patiënten in een nabijgelegen ziekenhuis
- zet zich actief in voor een goed doel of natuurbeschermingsorganisatie door deel te nemen aan het bestuur of taken ten bate van dit doel uit te voeren
- biedt gratis of tegen kostprijs een etalage/vitrine aan voor een maatschappelijk doel
- verspreidt actief duurzame relatiegeschenken en/of verkoopartikelen
- sponsort een sociaal/maatschappelijke organisatie; direct of indirect, materieel of immaterieel of heeft zich aan een maatschappelijk doel verbonden en zet zich hier aantoonbaar voor in (deel foienpot, werknemers gratis beschikbaar stellen)
- deel foienpot voor het goede doel
- de opbrengst van tonercartridges gaat naar een goed doel

- verzamelt een kleine afvalstroom (bijv kurken, doppen) en schenkt dit aan een goed doel

Controle:

Maatregelen aantoonbaar, bewijsstukken in het archief

12.2 Maatschappelijke betrokkenheid-2 (O)

Norm:

De onderneming heeft aantoonbaar tenminste **vier** maatregelen genomen om duurzame relaties in de directe (woon) omgeving te stimuleren en om haar maatschappelijke betrokkenheid in te vullen en hierdoor op sociaal- maatschappelijk gebied beter te presteren.

Toelichting: zie 21.1

Controle: zie 12.1

12.3 Betrokkenheid bij medewerkers (nvt)

Niet van toepassing B&B

12.4 Toegankelijkheid (O)

Norm:

De onderneming heeft aantoonbaar maatregelen genomen die de toegankelijkheid voor mindervaliden verbetert.

Toelichting:

Veel plaatsen zijn voor mindervaliden moeilijk of niet bereikbaar. Vaak zijn ook de faciliteiten ongeschikt. Om de toegankelijkheid voor mindervaliden te verbeteren zijn minimaal de volgende maatregelen genomen:

- Gereserveerde parkeerplaatsen dicht bij de ingang
- De ingang is bereikbaar (hellingbaan of lift)
- Binnen zijn er geen drempels
- Er zijn goed bereikbare aangepaste toiletvoorzieningen en in geval van overnachting een aangepaste accommodatie hiervoor met minimaal hoog/laag bed en aangepaste sanitaire voorziening.

Controle:

Maatregelen aantoonbaar, bewijsstukken ter plaatste controleren of bewijs in het duurzaamheidsarchief

13 Bonusnormen

Aantal criteria	Behaalde criteria
V = 0	
O = 1	

13.1 Aanvullende maatregel-1 - Bonusnorm (O)

Norm:

Het bedrijf heeft aantoonbaar een milieubesparende maatregel ingevoerd, die geen onderdeel uitmaakt van de eerder beschreven normen.

Toelichting:

Vanwege de diversiteit aan accommodatievormen is het moeilijk om alle mogelijke duurzame en milieubesparende maatregelen te benoemen. De bedoeling van deze norm is om de bedrijven enige flexibiliteit te bieden in het nemen van duurzaamheids bevorderende maatregelen. Indien die maatregel niet is genoemd in de normen, dan kan toch een optionele punt worden gescoord. De maatregel kan voorafgaand aan de keuring ter toetsing vooraf schriftelijk worden ingediend (greenkey@kmvk.nl) maar kan ook ter plaatse door de keurmeester beoordeeld worden.

Controle:

Visueel en/of schriftelijk, afhankelijk van de maatregel

13.2 Aanvullende maatregel-2 - Bonusnorm (O)

Norm:

Het bedrijf heeft aantoonbaar een milieubesparende maatregel ingevoerd, die geen onderdeel uitmaakt van de eerder beschreven normen.

Toelichting:

Zie 13.1

Controle:

Visueel en/of schriftelijk, afhankelijk van de maatregel

Definities

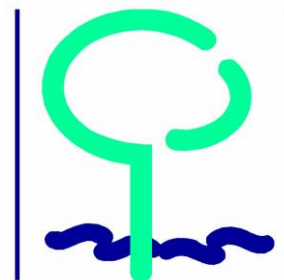
	Omschrijving
Aanwezigheidsdetectie	Door middel van een sensor wordt bepaald of in een bepaalde ruimte een bewegend voorwerp aanwezig is. Is dit niet het geval dan schakelt de sensor de stroom na een bepaalde tijd automatisch uit.
Armatuur	Lichtbak
Aspen	Aspen is speciale (alkylaar) benzine. Het bevat vrijwel geen voor de mens schadelijke stoffen (zoals benzeen). Hierdoor zijn zowel de brandstofdampen als de uitlaatgassen beduidend minder schadelijk. Als gebruiker merkt u dit direct; geen last van irritaties aan ogen en luchtwegen, geen hoofdpijn, misselijkheid, etc. Overal waar mensen direct in aanraking komen met brandstofdampen en uitlaatgassen is Aspen een zeer gewaardeerd alternatief. Daarom wordt Aspen onder andere gebruikt in machines voor groenonderhoud en weg- & waterbouw, particuliere tuinmachines, indoor-karts, jetski's, kleinere buitenboardmotoren, waterpompen, generatoren, etc.
Centrumgebouw	Een gebouw met centrale voorzieningen, die vrij toegankelijk zijn voor publiek (gebouwen zoals horeca en uitgifteruimtes vallen hier ook onder).
Dagrecreatie	Recreatie in de vorm van een dagje uit (dagtoerisme). Voorbeelden zijn rondvaartboten, attractieparken, dierentuinen, musea en buitensport
Duurzame stroom	Duurzaam opgewekte stroom is de naam voor elektriciteit die wordt opgewekt uit duurzame energiebronnen als zon, wind en water. Er worden diverse benamingen hiervoor gebruikt: groene stroom, eco-stroom of natuurstroom
Eco-stroom	Zie duurzame stroom
Groene stroom	Zie duurzame stroom
Groepsvervoer	Voorbeelden van groepsvervoer zijn o.a.: openbaar vervoer, taxibus, bosbus (bus die langs diverse toeristische en recreatieve bestemming rijdt), discobus
Hot-fill wasmachines	De meeste wasmachine gebruiken koud water, dat in de wasmachine elektrisch wordt verwarmd. Omdat bij de productie van elektriciteit energie verloren gaat, wordt energie bespaard als de wasmachine rechtstreeks wordt gevuld met warm water uit een gasgestookte installatie (VR- of HR-ketel). Wasmachines die hiervoor geschikt zijn, heten hot-fill wasmachines. Met een hot-fill wasmachine wordt 20 tot 25 procent energie bespaard. Het gebruik van 'hot-fill' bespaart meer energie, naarmate de wasmachine dichterbij het warm watertoestel is, omdat dan minder warmteverlies via de leidingen ontstaat. Is de leidinglengte tussen warmwatertoestel en wasmachine meer dan 12 meter dan is 'hot-fill' meestal niet interessant.
Lumen	Eenheid van hoeveel licht. De lichtsterkte geeft aan hoeveel licht (lumen) op een vierkante meter valt, dit wordt uitgedrukt in lux (1 lux = 1 lumen per m ²). Voor de gang is 50 lux voldoende, om te lezen heeft u minimaal 200 lux nodig en voor priegelwerk is 1000 lux net genoeg. Een kale gloeilamp van 60 Watt geeft ongeveer 60 lux op een 1 meter lager gelegen tafelblad
Natuurstroom	Zie duurzame stroom

Retoursystemen	Systeem om verpakkingsmaterialen te retourneren aan de leverancier gestimuleerd door middel van statiegeld op bijvoorbeeld flessen en kratten.
Spiegeloptiekarmatuur	Energie-efficiënte binnenverlichting. Bij een spiegeloptiekarmatuur wordt gebruik gemaakt van spiegels om de lichtefficiency te verbeteren.
Stichting KMK	Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit
Tijdschakelaar	Schakelaar die men op een bepaalde tijd kan afstellen. De schakelaar kan gekoppeld worden zijn aan één armatuur, aan de verlichting in een ruimte of aan de verlichting van het gehele gebouw.
VOS	Vluchtige Organische Stoffen. De grootste milieunadelen van verf hebben te maken met de vluchtige organische stoffen als oplosmiddel. Als deze oplosmiddelen verdampen, komen ze in de lucht terecht en veroorzaken milieuproblemen. Soms zijn ze schadelijk voor de gezondheid. Wie tijdens het schilderen bijvoorbeeld slecht ventileert, ademt teveel vluchtige organische stoffen in en kan daardoor last krijgen van duizeligheid en een dronken gevoel. Bij langdurige inademing kan het zenuwstelsel worden aangetast.

Colofon

Copyright © 2013

Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit
Postbus 102
3970 AC Driebergen
Telefoon: +31 (0)343) 52 47 20
Fax: +31 (0)343) 52 47 80
E-mail adres: greenkey@kmvk.nl
Internet adres: www.greenkey.nl

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit

Aan deze handleiding is de grootst mogelijke zorg besteed. Mochten er onverhoopt toch fouten in aanwezig blijken te zijn, dan is de Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit niet aansprakelijk voor welke gevolgen dan ook.

Deze handleiding is eigendom van Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid & Kwaliteit (KMKV). Niets uit deze handleiding mag gebruikt worden voor andere doeleinden zonder toestemming van Stichting KMKV.

Datum van ingang: 1 januari 2014
Geldig tot: 31 december 2015